

PSYCHOLOGIE U NÁS A JINDE

PĚTAOSMDESÁTINY ČLENA KORESPONDENTA ČSAV VILÉMA CHMELAŘE

Rychle plynoucí čas přinesl významné životní jubileum předního českého psychologa, nestora psychologů v Československu: prof. PhDr. Vilém Chmelař, DrSc., člen korespondent ČSAV, se dožívá v tělesné i duševní svěžesti a v plné tvůrčí aktivitě svých 85. narozenin.

Připomeňme si stručná data jeho dosavadní životní a pracovní dráhy. Jubilant se narodil 19. listopadu 1892 v Podolí u Přerova. Po absolvování gymnázia v Přerově se věnoval učitelství. V letech 1920–1925 studoval na filozofické fakultě Karlovy univerzity v Praze filozofii, psychologii, historii, geografii a pedagogiku. Při dvousemestrovém studijním pobytu na univerzitě v Lipsku (ve studijním roce 1922–3) získal v tamnějším psychologickém ústavu podněty významné pro celou svou další odbornou dráhu. Po skončení vysokoškolských studií na Karlově univerzitě a po dosažení hodnosti doktora filozofie v roce 1925 přišel v roce 1926 do Brna, aby se tu věnoval učitelské dráze. Neutuchající zájem o psychologii ho brzy přivedl do kontaktu s prof. Rostoharem, zakladatelem Psychologického ústavu filozofické fakulty brněnské univerzity. Začátkem roku 1939 se V. Chmelař habilitoval na této univerzitě pro obor psychologie; v roce 1946 byl pak jmenován mimořádným profesorem, v r. 1949 profesorem řádným. V těchto a dalších letech se široce rozvinula jubilantova činnost vědecko-výzkumná pedagogická i organizační, a to zejména poté, kdy po odchodu prof. Rostohara z Brna v roce 1948 se stal ředitelem Psychologického ústavu a po zřízení samostatné katedry psychologie a pedagogiky na filozofické fakultě jejím vedoucím. Psychologii přednášel v těch letech nejen na filozofické fakultě, ale také na fakultě pedagogické a na vysoké škole sociální; na filozofické i pedagogické fakultě pracoval po řadu let také ve významných akademických funkcích. Od založení Československé akademie věd v roce 1952 se prof. Chmelař stal jedním z předních reprezentantů oboru psychologie v této naší vrcholné vědecké instituci; v roce 1956 byl jmenován členem korespondentem ČSAV. Významnou měrou přispěl ke zřízení brněnského psychologického pracoviště v rámci ČSAV v roce 1963 a stal se — po ukončení svého interního vysokoškolského působení — jeho vedoucím; jde o nynější Psychologickou laboratoř ČSAV v Brně. Zde pokračoval jubilant ve své mnohostranně plodné pracovní dráze; v tomto období také dosáhl (v roce 1965) hodnosti doktora psychologických věd. Své působení v Psychologické laboratoři ukončil prof. Chmelař dnem 31. 12. 1975.

Studijní pobyt v Lipsku a pozdější stáže na jiných zahraničních psychologických pracovištích jednoznačně podpořily orientaci mladého badatele na problematiku experimentální psychologie. Vytvořil tu vědecké dílo, které bylo při jeho předcházejících jubileích již vícekrát rozebíráno a hodnoceno. Soustřeďuje se na okruh problematiky vnímání, aktivní optické a akustické pozornosti a poznávacích procesů. Chmelař tu dospěl k řadě významných závěrů, týkajících se např. neplatnosti Weberova-Fechnerova zákona při odhadu velikosti úhlů u plošných černých výsečí a u úhlů s rameny při direktním a indirektním vidění, omezené aplikovatelnosti Bunsenova-Roscoeova zákona při percepci složitých statických předmětů krátkodobě exponovaných, neadekvátnosti předpokladu celostní psychologie o obecné genetické dominanci celku nad částmi při poznávání předmětů aj. Světovou prioritu si získal vyvozením vývojové křivky trvání aktivní optické pozornosti ve věku 6–15 let. Ze spolupráce s matematikou pak

vzešlo v nedávné době zjištění, že průměry délek intervalů nepřetržité aktivní optické nebo akustické pozornosti jsou rozloženy v souhlase s exponenciálním zákonem a že průběh aktivní pozornosti lze vystihnout modelem, který ji nahlíží jako stacionární markovský proces.

Ze svých badatelských závěrů vyvozoval prof. Chmelař důsledky pro oblast společenské praxe, zejména pedagogické a výchovně-poradenské, ale také např. dopravní. Ostatně psychologické poznatky uplatňoval v oblasti praxe již v předválečné době, kdy nejen sám pracoval v profesionálně-orientálním poradenství pro mládež, ale také se zasloužil v rámci České zemské péče v Brně o zřízení sedmdesáti poraden pro volbu povolání na Moravě.

Připomeňme si také politickou angažovanost jubilantovu, která se realizuje již po 30 let jeho členstvím v KSČ i řadou společenských funkcí (např. v Socialistické akademii aj.). Pomysleme dále na jeho rozsáhlou činnost examinátorskou, recenzentskou, editorskou, redaktorskou aj. Právem bylo jeho životní vědecké a budovatelské dílo v průběhu let oceněno řadou státních a jiných vyznamenání; jmenujme z nich alespoň Řád práce, Zlatou medaili UJEP a Zlatou plaketu ČSAV. Jeho jméno také již po celá desetiletí reprezentuje naši psychologii v zahraničí, kde jsou jubilantovy práce přijímány se srchovaným respektem.

Žáci a přátelé profesora Chmelaře si však váží nejen jeho vědeckého, vědecko-organizačního a pedagogického díla, ale také jeho osobních vlastností, zejména jeho pracovitosti, spolehlivosti, vytrvalosti i skromnosti. Obdivují jeho harmonickou osobnost s výraznými rysy duševního mládí, jeho moudrou životní filozofii, jeho umění zdravě a vyváženě žít. Člen korespondent Vilém Chmelař je i ve svých pětadesáti letech aktivní a tvůrčí vědecký pracovník, zaujatý svými badatelskými problémy a vytvářející si reálný program pro delší etapy jejich řešení. Čeští i slovenští psychologové mu upřímně blahopřejí k jeho životnímu jubileu a přejí mu mnoho zdraví a osobní pohody do dalších plodných let.

Olga Kolaříková, Josef Viewegh